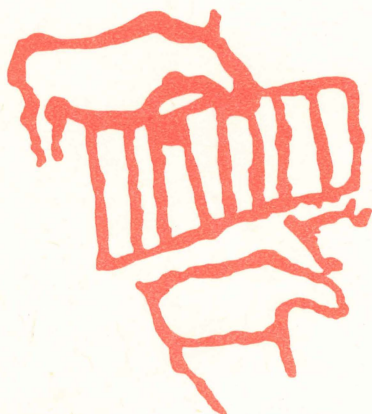
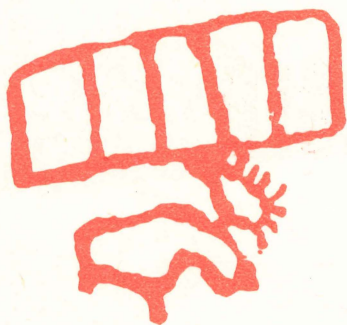

NICOLAY

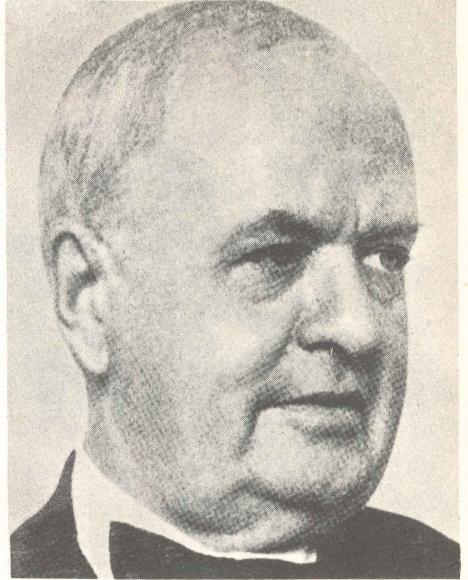
NR 14 arkeologisk tidsskrift 1973

DEL AV HELLERISTNINGSFELTET PÅ SPORANES, RAULAND I TELEMARK

”fortidens arkeologer”

A.W. BRØGGER

Anton Wilhelm Brøgger (1884-1951) var sønn av geologen W.C.Brøgger. I 1909 tok han doktorgraden på avhandlingen "Den arktiske steinalder i Norge" og ble samme år ansatt som konservator ved Stavanger Museum. I 1913 ble han underbestyrer ved Universitetets Oldsaksamling inntil han to år senere ble professor og bestyrer der. Brøgger virket i dette arbeid frem til nyttår 1950, da han tok avskjed etter en lang og meget dyktig utført tjeneste.

Under Brøggers ledelse vokste Oldsaksamlingen frem til både museum og forskningsinstitutt. Selv under depresjonen i 1920-årene fikk han midler til å opprette nye stillinger - Brøgger var i det hele en dyktig organisator. Museet var i arbeid med Osebergfunnet og Brøgger ledet utgivelsen av "Osebergskibet" hvor han skrev de arkeologiske deler av bind 1.

Arbeidet med Oseberg-og Borrefunnene førte Brøgger inn i det spennende grenseland mellom arkeologi og historie. "Det norske folk i oldtiden" fra 1925 viser hans sans for økologiske forhold, og er i dag spennende og aktuell lesning, selv om mye av stoffet jo er foreldet. Listen over arbeider fra Brøggers hånd er meget lang, avhandlingen som huskes best er kanskje den om den norske bosetning på Orknøyene i vikingtiden. - Av viktige oppgaver som ble løst under Brøggers ledelse var Vikingskipshuset, nasjonalparken i Borre og Borrefondet.

- Jan H. Larsen -

FANGSTINNRETNINGER

I VEIDEKUNSTEN

- Egil Mikkelsen -

I "Nicolay" nr.12 (1967) skriver Trond Løken om undersøkelser av fangstgroper (dyregraver) ved Geithus i Modum, Buskerud. Han kommer i den forbindelse inn på to lokaliteter med innhugne elgfigurer ved Drammenselva, nær fangstgropene. De manglende kronologiske holdepunkter gjør at han ikke uten videre våger å se en direkte sammenheng mellom de to typer fornminner.

På enkelte norske helleristningsfelt og bergmalinger forekommer sammen elgfigurer og figurer som er tolket som dyregraver eller fangstfeller.

Et av disse feltene er Sporanes, Rauland i Telemark. - Eivind S. Engelstad har tolket to rektangulære figurer der, med 4 og 7 tverrstreker, som overdekkete dyregraver (se bildet på forsiden). Tre andre figurer mener han kan være uferdige avbildninger av slike. Når Engelstad mener rammefigurene kan tolkes som dyregraver, er det fordi det er hugget inn dyrefigurer ved siden av disse. Ved den ene dyregraven (forsiden øverst) er det antagelig en elg som er hugget inn, ved den andre (nedenfor) er det to dyr en elg og en rein. Elgen synes å falle ned i graven.

To malte figurer på Sandhalsan, Åfjord i Sør-Trøndelag (fig. 1) er av Gutorm Gjessing antydnet å kunne tolkes som dyregraver,

Fig 1. To malte figurer på Sandhalsan, Åfjord i Sør-Trøndelag. Figuren til høyre er 119 cm lang. (Etter Gjessing 1936).

av samme slag som dem på Sporanes. Likhetene er ikke overbevisende. Andre har f.eks. tolket figurene som båter.

En lignende figur på et av helleristningsfeltene på Evenhus, Frosta i Nord-Trøndelag, er også forsøkt tolket som en dyregrav

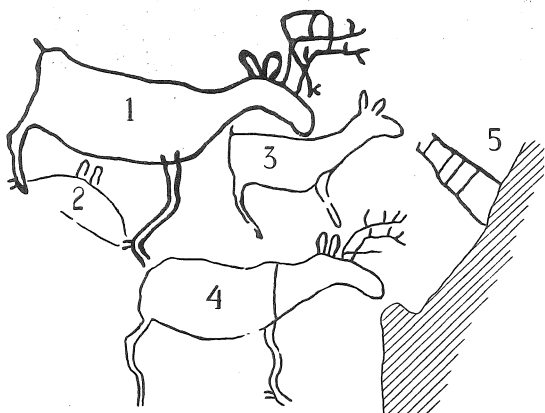

Fig 2.

Elg/hjort og mulig dyregrav på et av helleristningsfeltene på Evenhus, Frosta, N-Trøndelag (Etter Gjessing, 1936).

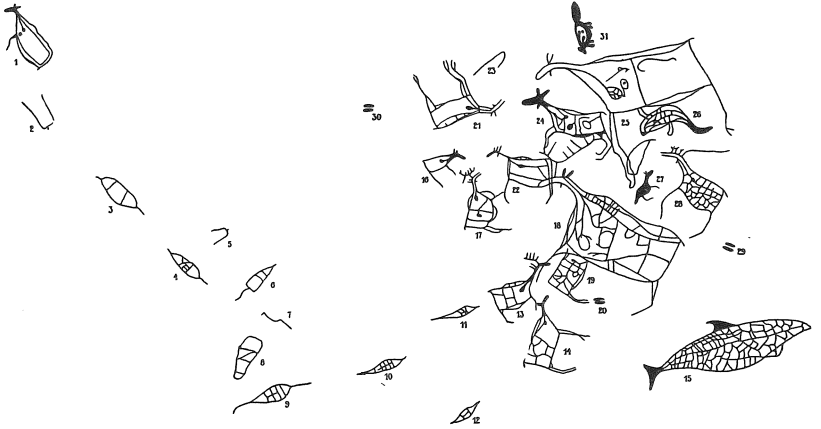
(Fig 2).

Fangstgraver har vært brukt til fangst av forskjellige dyr; elg, rein, bjørn og ulv. En vet at slike har vært benyttet ned til 1700-tallet, og en har antatt at de må gå tilbake til eldre steinalder. - I Dovre/Rondane-traktene er en del fangstgraver C-14-daterte: én til keltertid (130 f.Kr.), én til merovingertid (720 e.Kr.), 6 til middelalder og senere tid (1280-1730 e.Kr.). Dette er imidlertid ikke grunnlag nok for å trekke mer generelle slutninger om bruksperioden for fangstgraver.

På et helleristningsfelt i Skogerveien i Drammen er det hugget inn 7 spissovale figurer som av Engelstad er tolket som en bestemt form for fangstfeller av tre (Fig.3 NR. 3-4, 6, 9-12). På den delen av feltet der en finner disse figurene, er det ellers elgfigurer som dominerer. Fellene er plassert i en vid V-formet rekke, og mot dette "fellessystemet" synes "flokkene" av elger å nærme seg. Engelstad antar at elgen (nr.25), som er framstilt med en enkel oval om forbenet, trolig er gått i en slik felle. (Fig.3, NR 8 er nok også helst en felle).

På helleristningsfeltet ved Sjømannsskolen, Ekeberg i Oslo, er det hugget inn en spissoval figur med 5 tverrstreker ved bakbena på en elgfigur (fig 4). En har antatt at det også her er tale om en fangstfelle.

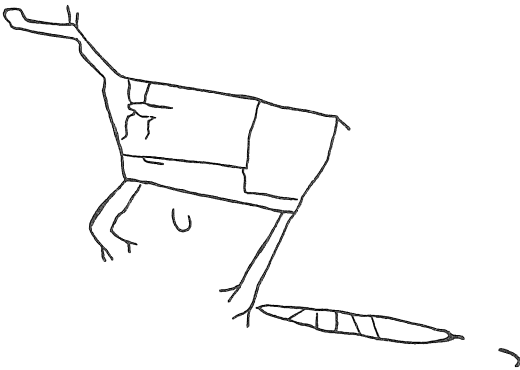
Engelstad sammenlignet de ovale figurene som her er nevnt, med et funn fra Ålgård i Gjestal, Rogaland. (Fig.5). Det er en knapt 1 m lang, spissoval tregjenstand, som må tolkes som en felle. To små fall-lemmer på midten har vært spent opp ved hjelp av en tverrpinne. Lemmene har vært "fjærbelastet" med to elastiske grener (ikke be-

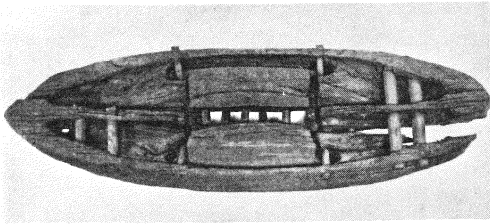
Fig. 3. Felt B av helleristningsfeltet i Skogerveien, Drammen. (Etter Engelstad 1934).

vart her). Hvis et dyr fikk foten i fellen, ville lemmene klappe sammen om den slik at dyret satt fast. Forlengelsene i endene av de ovale figurene (fellene) på helleristningene fra Skogerveien og Ekeberg, er tolket som et slags tjør til å feste fellene med.

Den felleypen det her er tale om, er kjent fra flere områder innen det europeiske tempererte løvskogsområdet (Clark 1952), fra Irland til Polen og fra Rogaland til Nord-Italia. Flere av fellene tilhører forhistorisk tid, - både i Irland, Sverige og Danmark er slike datert ved hjelp av pollenanalyse til yngre bronsealder. På et av de tidlig-kristne steinkorsene fra Clomacnoise i

Fig. 4. Elgfigur og figur tolket som fangstfelle på helleristningsfeltet ved Sjømannsskolen, Ekeberg i Oslo. (Etter Engelstad 1934).

5

6

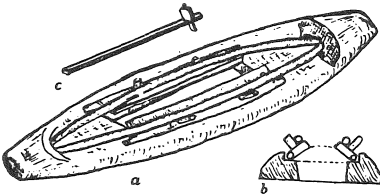

Fig. 5. Fangstfelle av tre fra Ålgård, Gjestal, Rogaland. (Etter Engelstad 1934).

Fig. 6. Felle for hjortefangst, brukt i nyere tid, fra Masovia, Polen (Etter Clark 1952).

Fig. 7. Del av billedfrise på steinkors fra Clonmacnoise, Irland, med bl.a. en hjort som sitter fast i en felle. (Etter Munro og Gillespie 1919).

Irland er det avbildet en hjort, hvor den ene foten sitter fast i en felle muligens av den typen jeg har beskrevet. (Fig. 7).

Samme felletype er i Polen benyttet for fangst av hjort, rådyr og til og med bjørn, helt opp i nyere tid. (Fig. 6). Fellene ble gjerne satt opp i grupper, i fuktige områder, f.eks. ved vannhull, dit dyr søkte for å drikke.

Feller fra forhistorisk tid er funnet i samme slags fuktige områder, ved elver og i myrer og i grupper på opptil 9 stykker (i Irland).

Det er fristende å se forhold som nevnt her, i forbindelse med helleristningene i Skogerveien (fig. 3), hvor fellene også synes å danne et system.

En kan ikke uten videre anta at helleristningene i Skogerveien

og på Ekeberg er fra yngre bronsealder, som de daterte fellene av tre. Ristningene kan selvsagt vise at felletypen har eldre tradisjoner, like så vel som at forekomsten av fellefigurene kan forsvare en datering av ristningene til f.eks. bronsealder eller senere tid. Etter høyden over havet idag, kan begge helleristningslokalitetene - Skogerveien og Ekeberg - gå tilbake til senere del av eldre steinalder, men de kan også være langt yngre.

Nettmønstre, som en finner på det store ristningsfeltet Ausevik i Flora, Sogn og Fjordane, er Anders Hagen tilbøyelig til å tolke som et grovmasket nett, brukt som fangstinnretning. På fig. 8 ser

Fig.8. Kronhjort, ristning fra Ausevik, Sogn og Fjordane.

en hvorledes en kronhjort har fått dette nettet spent mellom bena. Magiske symboltegn som spiralen og skålgropene foran og under dyret skulle bidra til å lokke hjorten i nettet. Foreløpig har vi ikke muligheter til å prøve om Hagens hypotese er riktig. Det er naturlig nok aldri funnet slike fangstenett bevart i Skandinavia.

Det er vanlig å betrakte veidekunsten som uttrykk for jaktmagi. På de bildefeltene jeg har omtalt, er dyr avbildet sammen med fangstgroper, feller eller nett. Trolig var hensikten bak disse bildene å påvirke dyrene til å gå i disse fangstinnretningene. De var uttrykk for en lokkemagi som skulle sikre jegeren utbytte.

Spørsmålet om bildefeltene ligger ved selve fangstplassene eller ikke, skal foreløpig ligge ubesvart.

Litteratur

Clark, J.G.D.: Prehistoric Europe. The Economic Basis. London 1952

Engelstad, E.S.: Østnorske ristninger og malinger av den arktiske gruppe. Oslo 1934.

Gjessing, G.: Nordenfjeldske ristninger og malinger av den arktiske gruppe. Oslo 1936.

Hagen, A.: Studier i vestnorsk bergkunst. Ausevik i Flora. Årb. for Univ. i Bergen. Hum. ser. 1969 No.3.

Munro, R og Gillespie, P.: Further Notes on Ancient Wooden Traps: the so-called Otter and Beaver Traps. Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland, Vol.LIIII 1918-19, pp. 162-167.

OM ET 130 ÅR GAMMELT BREV FRA PRESTEN STABELL
SAMT NOE OM ET

FORMODET STEINALDERS OFFERFUNN

- Einar Østmo -

Når et museum kommer til skjels år og alder i den grad som Universitetets Oldsaksamling har gjort, må man regne med at det i en viss grad selv blir museumsgjenstand.

Etterladenskapene fra museets eldste tid vil rimeligvis ofte være å finne i dets arkiv, iallfall er det tilfelle med det aktstykket som her trekkes frem fra støv og glemsel.

Det dreier seg om et brev, datert den 28. oktober 1843 (se utdrag av brevet nedenfor) fra sognepresten i Onsøy, F. Stabell, til Oldsaksamlingens første bestyrer, professor R. Keyser. Foranledningen til den møysommelige dechiffring som brevet ble utsatt for, var et notat i hovedkatalogen ved nr. 1097-98 om at nærmere opplysninger om den flintøks som har dette nummer, kunne finnes i brevet.

Enhver vil ved å ta en titt på hosstående faksimile (nedenfor fig 1.) kunne overbevise seg om at prestens i og for seg regelmessige og stilfulle håndskrift kunne volde problemer for en hvis håndskriftopplæring innskrenker seg til etterkrigstidens standardiserte formskrift. Omsider lyktes det imidlertid å avlure brevet dets hemmeligheter, hvorav den første delen av det her bringes i en transkribert utgave (legg også merke til det ytterst formfullendte stil brevet er holdt i!)

Fig.1. Utdrag av presten Stabells brev til hr. Rudolf Keyser

ST
Hr. Professor R. Keyser! Saml. N° 1097-1098

Det er med usigelig glede at jeg har
fået se på den gamle flintøksten som
ble bragt til Oslo i slutningen af den
første halvdel af det 19de Aarhundrede
og som nu er i den gamle flintøkstens
samling i Oslo. Den er en af de
mest interessante flintøksten som
ble bragt til Oslo i slutningen af
det 18de Aarhundrede.

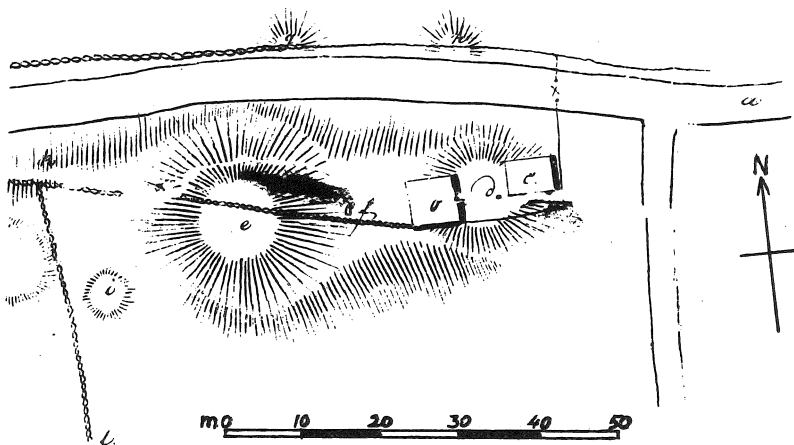

Fig 2. Conducteur Werenskiolds kart

"Hr. Professor R. Keyser!

For meg nogenlunde Nøiaktighed at kunne besvare Hr. Professorens Skrivelse til mig af 11te September d.A. i Anledning af de af mig til Samlingen af nordiske Oldsager inleverede 2de Flintøxe, fundne i en Jordhøi paa Gaarden Eeg i Onsø Sogn, Smaalehne-nes Amt, har jeg formaaget Amtets Konducteur Hr. Lieutenant Werenskiold til at optage et Kart over dette Sted, som formedelst de mange, endnu synlige Høie maa ansees for at være merkeligt, ligesom ogsaa flere tilgrændsende Steder, der dog ei ere anlagte paa Kartet, ikke troes med Taushed at burde forbigaaes.

Stedet, hvorom her egentlig er Talen, er beliggende i Nærheden af Onsø Kirke og ved den Hovedvei, som fra Øst mod Vest gjennemskjærer hele Onsø lige til Christianiafjorden, og er betegnet paa hermed følgende Kart med a.a. - For 4 aar siden opkastede Eieren af Stedet, Baard Nielsen, den vestlige Potateskjælder, merket b, og 2 aar siden den østlige, merket c. Efter hans sigende var Høien, som indsluttedes af begge disse Kjældere, dengang meer synlig, end nu, da han, for at skaffe sig Indgang til Kjælderne, har bortkastet en stor Mængde Sandjord. Ved at komme noget ind i Høien, stødte han paa en betydelig Fordybning, endnu opfyldt med temmelig friske Kul, hvoraf de fleste fandtes i Kjældereren b, men ogsaa i Kjældereren c, og i Rummet mellem disse. Under udgravningen af Sandjorden, for at danne sig beqvem Indkjørsel, stødte han paa ved d de 2 til Universitetet indsendte Stenøxe, som stode opret paa Enden, ganske nær ved

hinanden. Denne Høi bestaaer af Sand, noget Jord, og tildeels større, runde Stene, medens Grundlaget bestaaer af Leer.-"

Deretter går sognepresten over til å skildre de omkringliggende oldtidsminner, som etterhvert løper opp i et helt gravfelt med over tyve hauger, flere med bautastener og/eller fotkjeder. Ved registreringen for det økonomiske kartverk i 1963 var det bare 4 sterkt raserte hauger igjen av det hele.

Konducteur Werenskiolds kart er stadig i behold, om enn i en noe medtatt form. Det utsnitt av kartet som har interesse i vår sammenheng, hitsettes (s.9 fig.2) i håp om at det skal være mulig å finne ut av de forskjellige a'er og b'er. Potetkjellerne (som begge forlengst er revet) fremstår som to rektangler, og mellom dem er punktet d markert.

Funnet "hvorom her egentlig er Talen" består av to uslepnede emner til tynnakkete flintøkser av en grålig flint (fig.3 neste side). I den utstrekning det har vært behandlet i litteraturen, har det vært oppfattet som et offerfunn; Bjørn Hougen regner det for eksempel som det mest karakteristiske tidligneo-littiske offerfunn ved siden av det kjente fra Disen i Oslo. Denne vurderingen synes å gå tilbake på Anathon Bjørns kortfattede behandling av funnet, som igjen bygger på det brevet vi har for oss her. Bjørn nøyer seg imidlertid med å referere brevetts opplysning om at øksene ble funnet stående på enden.

Men brevet forteller jo også et par andre ting om dette funnet, som etter min vurdering "ikke troes med Taushed at burde forbigaaes". Dels er det inntrykket av at øksene ble funnet i en grop ("Fordybning") hvori atskillige mengder kull. Dette behøver ikke bety annet enn en interessant tilleggsopplysning om offerfunnet - i retning av rituell bålrensning eller lignende. Imidlertid ser ikke øksene ut til å ha vært utsatt for ild. Merkeligere er opplysningen om at øksene skal være funnet i en haug. Haugen finnes fremdeles, den er en av de fire som ble registrert i 1963. Det er vanskelig å finne noen fornuftig forklaring på hvorfor tidligneo-littiske flintøkser skal være funnet i en gravhaug. I haugen er visstnok ellers funnet et spinnehjul. Kanskje kunne man tenke seg at økseemnene ble plasert i haugen i jernalderen som en kuriositet, hellig stein eller noe slikt, det kjennes jo eksempler på flintøkser i senere tider som er blitt tillagt magiske krefter.

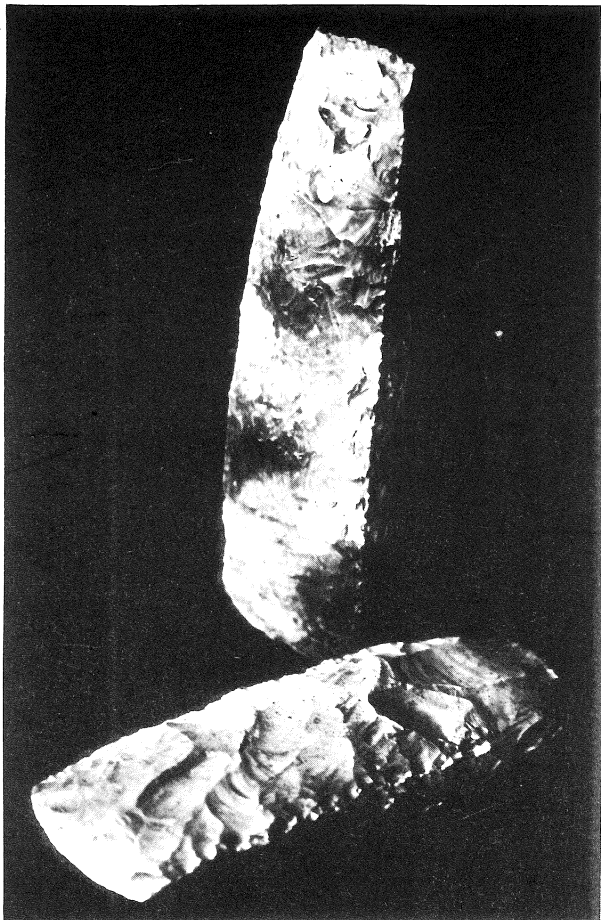
Dette er det neppe mulig å si så mye mer om, men det synes iallfall å hefte en noe større usikkerhet ved dette "tidligneo-lit-

Flintøkse fra Ek i
Onsøy, Østfold.

---

tiske offerfunnet" enn man tidligere har regnet med.

Sogneprestens innsats må sies å være imponerende og vitner om stor forståelse for hvilke data som har arkeologisk verdi. Ikke nok med at han redegjør utførlig for funnomstendighetene omkring de innsendte flintøkse, men han gir en nøyaktig beskrivelse av hele gravfeltet, av hauger, steinsetninger og bautae, og han lar endog amtskonduktøren utføre et etter forholdene meget godt kart over hele området. Dessverre er ikke kartet i en slik god forfatning at det lar seg gjengi i "Nicolay" i sin helhet.

Gravfeltet med de 20 hauger er det heller ikke mye igjen av, man kunne kanskje ha unnet sognepresten at hans flid hadde resultert i at fortidsminnene var blitt litt bedre tatt vare på.

Flintøkse fra Ek finnes omtalt i bl.a. følgende litteratur:

Bjørn, A.: "Stenalderstudier", Kristiania 1924, s.30.

Gjessing, G.: "Norges Steinalder", Oslo 1945, s.355.

Hougen, B.: "Disenfunnet", Viking X, 1946, s.202.

Hinsch, E.: "Traktbegerkultur-Megalitkultur", Universitetets Oldsaksamlings Arbok 1951-53, s. 25-26.

Topografisk-arkeologiske registreringer, Østfold fylke, Onsøy pgd Ek gnr. 20/20, br.nr. 3/4

GULLHORN

FRA FOLKEVANDRINGSTIDEN BLE STJÅLET FOR 170 ÅR SIDEN

- Sigurd Grieg -

E.C.Werlauff: Erindringer om
Guldhornstyveriet. København
1858.
Fotografisk genoptryk.
Wormianum 1970.

Den kjente overbibliotekar ved Det Kgl. Bibliotek i København, E.C.Werlauff (1781-1871) nedtegnet som gammel mann sine erindringer om det store gullhornstyveri den 4.mai 1802. Det foretaksomme arkeologiske forlaget Wormianum i Århus har nettopp sendt ut en ny utgave av denne meget interessante beretning.

Ethvert dansk skolebarn kjenner historien om det berømte gullhorn fra Gallehus i Slesvig, som kom for dagen i 1639 og 1734, altså med 95 års mellomrom. Her i Norge er vel gullhornene mindre kjent, men kanskje mange likevel har lest Adam Oehlenschlägers berømte dikt "Guldhornene", som han skrev i 1802. Dette dikt innleder jo romantikken i dansk og nordisk litteratur. Der skildrer dikteren hvorledes gudene tar sin gave tilbake:

"Himlen sortner, Storme brage
Visse Time du er kommen
Hvad de gav, de tog tilbage
Evig bortsvandt Helligdommen."

Oehlenschläger sikter her til det store gulltyveri i mai 1802, da gullhornene ble stjålet fra Det Kgl. Kunstkammer. Vilh.Andersen har sagt at Oehlenschlägers dikt er skrevet direkte ut av samtalen med den norske forfatter Henrik Steffens. Det handler i form av et symbol, om de mennesker, som av en vennlig skjebne plutselig får det som andre forgjeves higer etter hele deres liv. Det betoner gjentagende, at disse lykkelige er lykkelige ved deres natur, ved sinnets ufordervede og barnlige munterhet.

I tre hundre år har "Gullhornene" nu sysselsatt dansk oldforskning og dansk runologi, og stadig utkommer det en jevn strøm av avhandlinger om disse merkelige levninger fra hedenold.

Oehlenschlägers ord i diktets innledningsstrofe synes nesten å være blitt profetiske, der han sier:

"De higer og søger
i gamle bøger
i oplukte høje

Du kan få lån mens du venter på lån!

Statens Lånekase er god å ha. Men det hender jo at man trenger penger før utbetalingene kommer. I DnC kan du få et forskuddslån på inntil kr. 2.000,—. (Kr. 3.000,— hvis du studerer i utlandet.) Du behøver bare å bevise at du har søkt Lånekassen i god tid, og sørge for at utbetalingene derfra blir satt inn på en studiekonto hos oss.

Tilleggs lån

Hvis du under studietiden skulle trenge et tilleggslån, kan vi tilby deg inntil kr. 5.000,—. Du må da ha studert i minst 2 år, og for enkelte studier gjelder at du må ha tatt 1. avdeling eller lignende prøver. Som regel gis dette lånet som et tillegg til Lånekassens, men i enkelte tilfeller kan det bevilges som supplement til det du selv måtte ha av penger.

Studiekonto

For å få disse lånene må du åpne en studiekonto hos oss. Den har flere fordeler: Du betaler gjeldende markedsrente — og bare av det beløp som til enhver tid er trukket ut. Dessuten får du samme rente som ved 3 måneders spareinnskudd på det du har stående på kontoen.

Hvis studiene avbrytes, forfaller lånene. Når studiene avsluttes, går studielånet over til vanlig gjeldsbrevlån. Gjennom en studiekonto kan du f. eks. også la oss sørge for at husleien blir betalt og at tante blir husket med blomster på 60-års dagen!

Men hvorfor ikke spørre etter brosjyren?

Der får du alle opplysninger.

Vennlig hilsen

Den norske Creditbank

MER ENN 20 000

er medlem av Norges Naturvernforbund i dag.

Men vi har plass til flere – og først og fremst venter vi på deg!

Husk at selv passivt medlemskap er en aktiv naturverninnsats, fordi høyt medlemstall gir styrke i vårt opinionsskapende arbeid.

18 KRETSTORENINGER

som tilsammen dekker hele landet, er tilsluttet forbundet. Alle forbundsmedlemmer er automatisk og så medlem av den kretsforening hun eller han sogner til. Tilsluttet forbundet er også ungdomsorganisasjonen „NATUR OG UNGDOM“.

Tidsskriftet „NORSK NATUR“

som utkommer fire ganger årlig, er inkludert i medlemskontingenten, kr. 30,— pr. år.

Skriv gjerne etter brosjyren „Natur og miljø – din sak“, som gir alle opplysninger om forbundet.

NORGES NATURVERNFORBUND

Akersgt. 63 – Postboks 8268 Hammersborg – Oslo 1
Telefon 33 79 32 – 33 52 57

VIKING

Som medlem av Norsk Arkeologisk Selskap

får De tidsskriftet VIKING tilsendt gratis hvert år

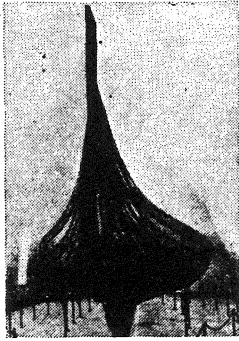
UNIVERSITETETS OLDSAKSAMLING, FREDERIKS GT 2, OSLO 1
TELEFON 33 00 70 POSTGIRO 13101 BANKGIRO 7001.06.00365

VIKINGSKIPENE OG STAVKIRKEPORTALENE

UNIVERSITETETS OLDSAKSAMLING — OSLO

Vikingskipshuset.

Bygdøy.

De tre vikingskipene fra Tune, Gokstad og Oseberg.
Åpent fra 2. mai—31. aug., alle dager kl. 10—18,
i sept. kl. 11—17, 1. okt.—30. april, alle dager
kl. 11—15.

Den forhistoriske avdeling.

Historisk Museum, Frederiksgt. 2.

Rike samlinger fra tiden før år 1030. Særlig interesse: Vikingtiden. Åpen alle dager kl. 12—15.
Juni, juli, august kl. 11—15.

Samling av middelaldersk kirkekunst.

Historisk Museum, Frederiksgt. 2.

Eneste museum i Oslo med rike kunstsamlinger fra tiden før år 1530. Skulptur, maleri og treskjærerkunst. To og tjue rikt skulpterte stavkirkeportaler. Åpen alle dager kl. 12—15.
Juni, juli, august kl. 11—15.

Meddelelse til NICOLAYs lesere!

Tidligere nummer av NICOLAY kan fortsatt skaffes fra redaksjonen. Benytt den adressen som er gitt på s.23 i dette nr. Løssalg kr. 2.50 pr.nr. - I forbindelse med utstillingen "Oslodalen gjennom 10 000 år" selges i informasjonsluken i Universitetets Oldsakssamling NICOLAY nr.3., et spesialnummer om Oslos eldste historie.

Redaksjonen.

med spejdende øje
 paa sværd og skjolde
 i muldne volde
 paa runestene
 blandt smuldne bene.
 Oldtids bedrifter
 anede trylle,
 men i mulm de sig hylle
 de gamle skrifter.
 Blikket stirrer
 sig tanken forvirrer
 I taagen de famle,
 I gamle, gamle.
 I hensvundne dage
 da det straalte i Norden
 da himlen var paa jorden,
 giv et glimt tilbage".

Det første s.k. "lange gullhorn" ble funnet av en fattig jente Kirsten Schwendsdatter fra Møgeltønder i Ribehus len i Slesvig i 1639. Hun passerte finnestedet to ganger, og støtte begge ganger sin fot mot en gjenstand, som hun til slutt grov opp og som viste seg å være det store gullhorn.

Kirsten var kniplerske, og var derfor ofte i Tønder hvor hun solgte sine produkter til kremmerens kone, Marina Thomsen. Marina ble interessert da hun fikk se en av hornets ringer. Marinas mann, kjøpmann Hans Thomsen, som konstaterte at det virkelig dreiet seg om et gullhorn, rådet Kirsten til å bringe hornet til kong Christian IV, men hun kom ikke lengre enn til slottskriveren på Ribehus.

Tilslutt kom saken kongen for øre, han mottok hornet i henhold til de eldgamle Danefæbestemmelser, om at jordfunnet gods tilhører kongen. Christian IV forærte hornet til sin sønn, den utvalgte prins Christian, som etter kongens forslag først ville la hor-

net omgjøre til et drikkebeget i datidens stil. Men en av prinsens venner frarådet dette, og minnet om at våre forfedre gjorde bruk av drikkehornet. Han fikk derfor prinsen til å la gullhornet renses og reparere. Hornet ble lukket med en bunnskrue av dukatgull, utstyrt med prinsens navntrekk C 5, og ble for sikkerhets skyld merket med "Denne Skrufve er gjort af ny 1639". Gullhornet fant nu sin plass på tronfølgerens skjenkebord og kom flittig i bruk ved hoffestene. Det rommet 1 1/4 pot og lot seg ikke tømme i mindre enn fire drag. Da dennberømte lege og antikvar Ole Worm i september 1640 oppholdt seg på Nykøping slott for å tilse den syke prins Christian, ble han budt en drikk av gullhornet, en "værdigere nyder kan da næppe tænkes", sier den avdøde danske riksantikvar dr. Johannes Brøndsted.

I oktober 1639 reiste kongen fra Slesvig. Ingen tenkte lenger på Kirsten Schwendsdatter, og hun måtte derfor selv bringe seg i erindring ved den skriftlig søknad til kongen. Kirsten ble så endelig kalt til prinsens hoff, hvor hun gjentok sin fortelling om funnet og omsider fikk sin belønning: "Et skjært fik hun, vilde man vide - en temmelig beskjedden hædersgave. Dog kan det jo have været tilgift".

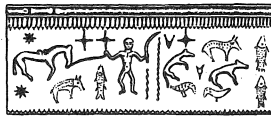
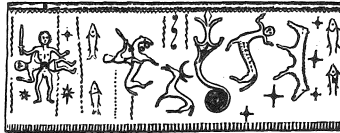
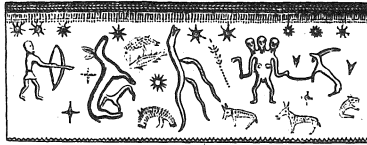
Tronfølgeren døde i 1647 på en kurreise og dermed falt gullhornene tilbake til kongens eie og synes noe senere å være havnet i Kunstammeret, antagelig i Frederik III's dager, da denne konge, som sin første regjeringshandling lot Kunstammeret innrette på Københavns slott.

Ole Worm hadde i 1640 tilsett den syke prins Christian og samtidig undersøkt gullhornet. Resultatet av denne undersøkelse forelå i 1641 i Worms store latinske avhandling om "Guldhornet", ledsaget av kopperstikk av hornets merkelige bilder.

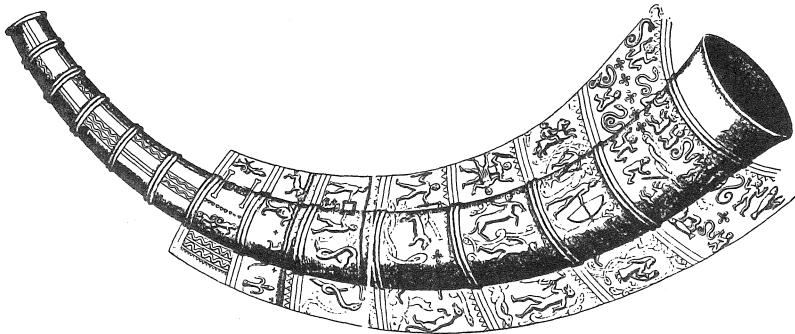
Den 21. april 1734 fantes det annet, s.k. korte gullhorn "paa lige det samme sted" (grev Schacks uttrykk i brev få dager senere) som hornet fra 1639. Finneren var en husmann, Erich eller Jerck Lassen som bodde i Gallehus.

Brøndsted gjengir funnhistorien slik:

"Om morgenen kl. 8 - 21. april 1734 gik i Gallehus en ældre manden fattige grevskabshusmand Erich (Jerck) Lassen ud af sit hus med en spade for at opgrave ler paa et udyrket flat jordstykke med enkelte lave tuer. Stedet hvor han gav sig til at grave laa nær øst for huset henimod Lindskov-Tøndervejen ikke langt fra det første guldhorns findested. Næppe var han med spaden kommet et kvart dybt i jorden før han opgravede et guldhorn af ganske lignende form og art, som det fra 1639, dog ikke fuldt bevaret idet den nederste tilspissede del af hornlegemet var afbrudt og manglende, hornet laa paa siden med munden vendt mot nord. Glad løb han med skatten ind til sin kone og

Indskrift og Billede paa det sidst fundne
Guldhorn. Efter J. R. Paullis Tegning 1734.

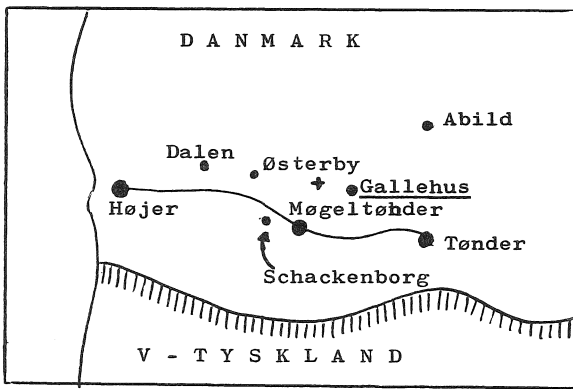
Det først fundne Guldhorn.
Efter Ole Worms Tegning 1641.

raabte: "Idag har jeg fortjent brøndevin".

Mens nu den unge datter aftørrede hornet omhyggelig og na-
boerne allerede kom strømmende til, besluttede Lassen, da han
alligevel i dagens løb agtede sig til Tønder, at medtage en
stump af hornet - til forevisning hos en guldsmed. Dog besøgte
han ikke selv Tønderguldsmeden, men lod sin søn Jacob gaa
derhen med guldhornstumpen. Guldsmeden erklærede denne for
guld at være, "og gav ham derfor en sølvknap til hans skjortå
Neste morgen kom guldsmeden ud til Erich Lassen i Gallehus for
at høre "om han havde mere af den slags" og om han i saa fald
vilde sælge", men Lassen erklærede at guldhornet ikke var til
købs, det skulle afgives til jordens ejer, greven. Og saaledes
indfandt sig daasamme dag, Skjættørsdag, begge mænd paa
Schackenberg, hvor de overgav det rundeprydede, men ufuldstæn-
dige guldhorn til grev Schack." (Otto Diderich Schack, greve
til Schackenberg, 1710-41).

Etter privilegiene av 25.mai 1671, var greven eier av jordfunn-
et gods innenfor grevskapets område. Likevel overrakte greven per-
sonlig den 3.mai 1734 til kong Christian VI gullhornet. Erich Las-
sen fikk en belønning på 200 Riksdaler.

Det ble overlatt til kongens arkivar, I.R.Pauli å utgi en be-
skrivelse med kopperstikk av hornet - denne utkom samme år på tysk
og noe senere på dansk.

De to gullhorn kom som bekjent for dagen ved Gallehus i det vest-
lige Sønderjylland (se kartet ovenfor) henholdsvis i 1639 og 1734 -
altså med et mellomrom på 95 år. Begge horn havnet i det Kongelige
Kunstkammer. Gjennom 68 år, fra 1734 til 1802, var begge de slesvig-
ske gullhorn utstilt for publikum i det Kgl. Kunstkammer i Det Kgl.
Biblioteks daværende bygning (nu Det Danske Rigsarkiv).

Husets hele annen etasje var reservert Kunstkammeret, og arealet

var oppdelt slik at et 121 alen langt galleri var bestemt for maleriene, mens resten av etasjen var inndelt i 10 rom, som fra vest fikk slike navn som "Heltosalen", "Antikvitetskammeret", "Indianske Sal" o.s.v. Det vestligste rom, "Heltosalen" sto i forbindelse med galleriet, men døren til dette var lukket og behengt med malerier. Gullhornene fikk plass i "Antikvitetskammeret". Men i 1795 måtte Kunstammeret avgi et rom til Det Kgl. Bibliotek, og i 1799 var det et så voldsomt tøbrudd, at bibliotekets bøker fikk vannskade og store bokmengder måtte lagres i galleriet. Dette, som førte til oppløsning av det gamle sikkerhetssystem, gav tyven muligheter for å trenge inn i Kunstammeret - og etter at han hadde gjort grundige studier av dørlåsene gikk han til angrep mot "museet".

Gullhornene ble stjålet om fatenen mellom 4. og 5. mai 1802 og like etter innsmeltet av tyven. Da Bibliotekets fyrbøter den 5. mai om morgenen innfant seg i bygningen, så han at døren til Kunstammerkabinettet sto åpen, og like etter oppdaget man at gullhornene var borte. Politiet ble alarmert, og til tross for dets etterlysning, og den utlovede belønning (1000 Riksdaler) var det ikke mulig å finne tyven. Samtidig gikk denne løs og ledig rundt på Københavns gater - ja, han kalte seg "uhrmager N. Heidenreich" og solgte skospenner av gull og indiske gullmynter helt åpenlyst. Hans freidighet var så stor at han utferdiget erklæringer om at han hadde "lovlig Adkomst" til gullet. Heidenreichs bopel var "Hjørnet av Studie-og Lille Larsbjørn Stræde nr.105 i Stuen". Huset står ennå (nu Larsbjørnstræde 18). Smeltingen foregikk i husets kjøkken.

Først i april 1803 ble tyven, en tidligere straffet gullsmedsvenn, Niels Heidenreich, anmeldt av gullsmed Regnell til hvem han hadde forsøkt å selge 22 indiske gullmynter, såkalte "pagoder", på en gang og et stykke gull.

Da selgeren ikke kunne oppgi hjemmel, anmeldte gullsmeden saken til politimesteren. Heidenreich forsøkte å varte opp med en historie om at han hadde kjøpt gullmyntene av en ostindisk kaptein, men ved en husundersøkelse i hans bolig, ble det funnet 5 pund gull innpakket i noen gamle klær, og den 30. april måtte Heidenreich gå til bekjennelse overfor politimesteren. Tyveriet var foregått ved hjelp av en falsk nøkkel som Heidenreich hadde skaffet seg etter grundige studier av låsene i Kunstammeret.

Merkelig nok kom man senere til at tyveriet ikke var foregått om natten, men om aftenen den 4. mai "i skumringen" uten medbragt

lys.

Heidenreichs fortid ble fullt belyst ved forhøret - han var et ulykkelig menneske som etter en trist barndom hadde tilbragt lengere tid i Tugthuset. Tyveriet ble ikke gjort til gjenstand for noen egentlig rettssak, da man formodentlig syntest at Kunstammerets folk hadde vist forsømmelighet. I stedet ble saken ordnet ad administrativ vei. Heidemreich var nemlig i 1797 blitt benådet fra en tukthusstraff på livstid for forfalskning av pengesedler. Ved en ny res. av 1803 ble benådningen opphevet, og han ble innsatt i Københavns Tugthus for livstid. Der ble han sittende i 34 år, i det siste år, i 1837-39 i Forbedringshuset, og først 1840 ble han benådet. Han døde på Almindeligt Hospital 7. august 1844 - 84 år gammel. Men de gamle gullhorn var gått tapt for alltid. De kjennes nu bare fra samtidige beskrivelser og tegninger.

Ikke så langt fra Heidenreichs bolig, nemlig i Vestergade, skrev Adam Oehlschläger sitt berømte dikt "Guldhornene" en formiddag forsommeren 1802. Det var dagen etter hans 16 timers samvær med den norske forfatter Henrik Steffens, den litteraturhistorisk berømte tur fra Kongens Nytorv til Søndermarken og tilbake til Steffens' bolig. Gullhorntyveriet var i friskt minne, uten tvil alminnelig samteleemne. Gjennom Steffens' inspirasjon skaptet diktet om gullhornenes fremkomst og forsvinnen. "For dikteren blev det et poetisk symbol, dunkelt farget av drama og mystikk".

Da gullhornene var forsvunnet hadde man bare de gamle tegninger som grunnlag for studium. To sett avstøpninger som fantes i gammel tid, er forlengst forsvunnet, og formene ble kassert da avstøpningene var ferdig. De to rekonstruksjoner i forgyldt sølv som Frederik VII hadde skjenket Oldnordisk Museum danner en fattig erstatning for den tapte skatt.

Ole Worm hadde meddelt at det første horn var dobbelt, sammensatt av et glatt indre skall og et ytre bestående av elleve brede sammenstøtende ringer, hvis yttersider var smykket med relieffer og innpunslerte ornamenter. Når Worms tegning synes å vise 13 ringer, skyldes dette etter hans opplysning at de to siste var leddelt og derfor ser ut som fire. Om størrelsen opplyses at hornets ytre kurve målte 2 fot og 2 tommer, den store åpnings omkrets nøyaktig en fot.

Det annet horn var utført i samme teknikk som det første. Dets mål oppgis ikke, men da Paulis tegning må antas utført i naturlig størrelse, har man sluttet at det siste fundne horn opprinnelig har vært det største, selvom forskjellen bare har vært ubetydelig.

Runeinnskriften på det ene av gullhornene.

Worm sier at det første horn var av det reneste pure gull.

Det er fremlagt atskillige tolkninger av gullhornenes relieffer, men den som hittil har lagt frem den mest sannsynlige forklaring er den danske folkeminneforsker Axel Olrik (i Danske Studier 1918). Olrik går ut fra at det i ethvert fall er usannsynlig at "gudsdyrkelsen skulde have forskudt sig saa sterkt fra 5.aarh. til vikingetiden". Han mente iallfall å kunne gjenkjenne de tre nordiske hovedguder Odin, Frøy og Tor. Men en detaljert tolkning er utelukket fordi vi ikke kjenner mytenes form på den tid da gullhornene ble fremstilt.

Danske forskere har alltid regnet med at gullhornene er nordiske arbeider, og det synes da hittil ikke å være ført bevis for noe annet. Ornamentforrådet er velkjent fra andre nordiske funngrupper og innskriftenes form og sprog er nordgermansk. Derimot peker Brøndsted på at figurgruppene "er i Herkomstspørgsmaalet neutrale, eftersom de kun i ringe Grad er bestemt af ornamentalt fast udformede, rent dekorative Typer, men derimod væsentlig er afhængige af det, de skal betyde, af Billedernes Mening og Indhold".

Efter en rekke mer eller mindre mislykkede forsøk på å tolke runeinnskriften var det en nordmann, Sophus Bugge, som i 1865 la frem den tolkning, som ligger ganske nær den løsning, som nu synes å være alminnelig anerkjent, som på urnordisk lyder slik: "ekhlewafastiR holtiJar horna tawido" - eller "Jeg Lægøst Holtes sønn, eller fra Holt, hornet gjorde eller lot gjøre", eller i Erik Moltkes tolkning: "Jeg Lægøst Holtes sønn gjorde hornet". Mens Moltke i en avhandling fra 1936 hevder at gullhorninnskriften er en kunstnersignatur "uden nogen religiøs eller magisk bagtanke, idet den blot bekendtgør hvem der er Mester for Hornet", går andre forskere ut fra at begge hornene har vært knyttet til den gamle tempeltjeneste.

Vi gjør våre lesere oppmerksom på at NICOLAYs redaksjon har mottatt et annet manuskript av Sigurd Grieg, om noen interessante engel-saksiske drikkehorn. Artikkelen vil stå i et senere nummer av NICOLAY.

Red.

EN ALVORLIG FREDNINGSSAK

- Arne Skjølsvold -

S
 På gården Sande i Løten på Hedmark lå det helt frem til våren 1972 en usedvanlig vakker gravhaug som man vanskelig kunne unngå å legge merke til når man fartet forbi på vei eller jernbane. En av de første dagene i mai ble haugen rasert av brukeren på gården som hadde behov for stein i forbindelse med anlegget av en korntørke. Han var lei av å ha haugen liggende ute på jordet og mente at dette var en fin anledning til å få tak i byggematerialer.

Haugen som lå ca. 200 m SV for husene på gården, var fra 17 - 19 m i tverrmål og 4,8 m høy, og bestod av en kjernerøys av stein med en jordmantel over.

"Ormbakkhaugen" ble den kalt i dagligtalen, og den var viden kjent i bygden. Allerede i 1775 er den omtalt av Gerhard Schøning i hans "Reiser gjennom Hedemarken". Senere er den registrert av Oldsaksamlingen ved flere anledninger. I 1944 uttaler således Kåre Kveseth at denne haugen "må avgjort kaldes for en av Hedmarkens vakreste gravhauger med sin flotte, høye og regelmessige fasong, med sin pene bestand av trær og med sin frie beliggenhet, omgitt av åpne jorder på alle kanter. Haugen ligger straks nord for Hørsand stasjon på Hamar-Elverumsbanen, og den er meget godt synlig fra toget". Kveseth sier videre med bakgrunn i opplysninger fra far til nåværende eier, at "det er for flere år siden blitt gravd i haugen, men bare lite; den som grov stoppet sitt arbeide da han støtte på en rektangulær mur".

I 1954 gjentar Irmelin Martens de samme mål på haugen som Kveseth oppgir, og hun understreker også haugens frie og pene beliggenhet midt ute på jordet.

Per Oscar Nybruget sier om haugen at den var ganske usedvanlig og uten sidestykke på Hedemarken. "Gravhaugen lå på en lav morenerydd og den usedvanlige høyden i forhold til tverrmålet gjorde at det var en haug man måtte legge merke til. Gravhaugen var en av de mest kjente fornminnene i bygda".

Det forteller også litt om haugen som monument at da Norsk Arknologisk Selskap våren 1972 skulle ha utflukt til Hedmark, var haugen på Sande en av de severdigheter som skulle inngå i programmet. Da ruten for turen skulle "kjøres opp" av Sverre Marstrander og Irmelin Martens, kunne de ikke "finne igjen" haugen. Dette hadde sin naturlige forklaring. Dagen i forveien hadde nemlig gårdbrukeren fjernet den!

Straks saken ble kjent innga Oldsaksamlingen anmeldelse på gårdbrukeren til Politimesteren på Hamar. Politiets reaksjon lød på kr. 1000,- i bot, subsidiært 12 dagers fengsel!

Denne boten godtok ikke gårdbrukeren og anket saken til domstolen, til tross for at han etterat boten ble utstedt og politiet hadde nedlagt forbud mot det, hadde fjernet de siste jordmasser fra haugtomten. Da undertegnede, som Oldsaksamlingens representant, fremholdt alvoret i saken, ble brukeren rasende og truet med korporlig avstraffelse dersom jeg ikke øyeblikkelig forlot gården.

Saken kom opp for Sør-Hedmarks Herredsrett hvor undertegnede møtte i egenskap av vitne. I domspremissene fra rettssaken het det blant annet at "--raseringen av 'Ormbakkhaugen' er et av de groveste angrep på fredede fornminner som man kjenner". Likevel lød dommen bare på kr.1000,- i bot og kr.1000,- i saksomkostninger.

Departementet fant ikke å ville anke saken, da tiltalte var dømt i overensstemmelse med forelegget. Departementet var imidlertid interessert i å vite om Oldsaksamlingen ville fremme sivilrettslig krav om at haugen burde gjenreises. I fornminnelovens §16 heter det nemlig at den som overtrer loven ikke bare kan bøtelegges, men at vedkommende "er pliktig til å erstatte skade og tap som gjerningen har voldt".

Etter nøye vurdering fant Oldsaksamlingen å ville henstille til Departementet å gå til sivilrettslig søksmål mot gårdbrukeren med begjæring om at haugen skal bygges opp igjen. Som begrunnelse for sitt standpunkt anførte Oldsaksamlingen at "Ormbakkhaugen" var et unikt kulturminne, og ved at den er fjernet er et verdifullt monument og et særegt trekk i et gammelt kulturlandskap blitt borte. Med bakgrunn i haugens monumentale karakter fant museet at det fra et antikvarisk synspunkt både var faglig forsvarlig og ønskelig å bygge den opp igjen. I Oldsaksamlingens begrunnelse heter det videre "Også ut fra almenpreventive hensyn er Universitetets Oldsaksamling av den mening at tiltalte bør forpliktes til å bygge opp igjen haugen. Den bot han ble idømt var såvidt beskjedent at den ikke kan ha virket særlig avskrekkende. Tiltalte må tvert i mot sies å ha hatt fordeler av sin lovovertredelse i og med at han er blitt kvitt et servitutt på sin eiendom, samtidig som han har fått arrondert sin jordvei og innvunnet nytt åkerland.

Når det blir kjent blant folk at man kan fjerne et så markant kulturminne uten at det blir reagert strengere fra myndighetenes side, vil det utvilsomt kunne friste andre til å forsøke samme fremgangsmåte.

I dette er innebygget en fare for at respekten for Lov om fornminne blir uthulet, hvilket kan få alvorlige følger for det antikvariske arbeid i vårt land".

Så gjenstår det bare å se om Oldsaksamlingens begjæring blir tatt til følge.

OMKRING NAUSTANLEGGET I ÅKERSVIKA VED HAMAR

- Per Oscar Nybruget -

På Åker gård i Vang, Hedmark, ble det under Oldsaksamlingens registrering av faste fortidsminner sommeren 1972 oppdaget to jordvoller som sannsynligvis er langveggene i et båtnaust. Nausttufta ligger på en tange i Mjøsa 400 m sørvest for Åker og vel 100 m vest for den nye Europavei 6. Tuftas avstand fra sjøen er ca. 40 m.

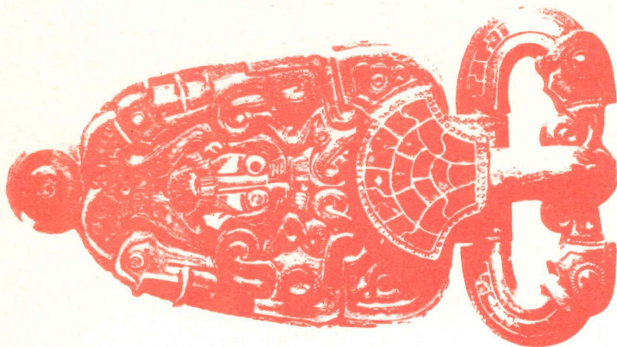
Naustet består av to parallelle jordvegger, 32 m lange. Åpningen peker mot Mjøsa og av bakveggen er det bare svake spor. Veggene er ca 5 m brede og opptil 1½ m høye. Åpningen må ha vært 5-6 m bred. Tufta har oval form. Det er mulig naustet har hatt et tilbygg.

Jordvollene i Åkersvika har vært kjent gjennom lengre tid, men de ble først i 1969 registrert av De arkeologiske Museers Registreringstjeneste, og da som en mulig naturdannelse.

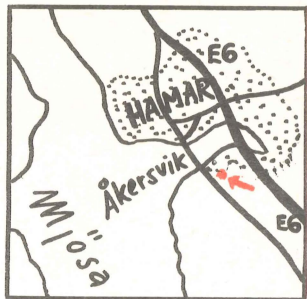
Åker gård er meget godt kjent både blant arkeologer og historikere. På et jorde 200 m nord for naustet ble det kjente Åkerfunnet fra tidlig merovingertid gjort. Gården var trolig kongsgård i vikingtid og middelalder, og det var sannsynligvis her Magnus den gode og Harald Sigurdsson møttes ca. 1046 og delte Norge mellom seg. På Åker ble Karl Knutsson Bonde tatt til norsk konge i 1449.

Perry Rokfsen er den første som offentlig var inne på tanken at det kunne være forhistoriske båtnaust ved Mjøsa. Han har tatt sitt utgangspunkt i Snorres kongesagaer hvor det i Olav den helliges saga nevnes at Kjetil Kalv på Ringnes i Stange hadde naust. Da Ringnes ligger flere km sør for Åker, er vel neppe dette naustet til Kjetil Kalv. Hvis jordvollene i Åkersvika virkelig er et naust, og det er det mye som tyder på, står vi foran en meget oppsiktsvekkende oppdagelse. Båtnaust er en helt ny type fortidsminner i innlandet på Østlandet, og fra før har vi fra hele Østlandsområdet bare kjennskap til et naust på Brunlanes i Vestfold.

Det kan være liten tvil om at båtnaustet kan settes i forbindelse med Åker gård, og denne tilknytningen til en kongsgård gjør videre forskning omkring naustet meget spennende. Naustet understreker også at Åker må ha vært et maktsenter den gang naustet var i bruk. Hvis vi regner med at det har stått et skip på 20-25 m i naustet, må den som eide det ha hatt et stort mannskap under sin kommandø, og med et skip

Beitespenne fra Åker. Forgyldt sølv med innlegninger i niello og granater. Fra en merovingertids høvdingegrav.

Åker og Åkersvika ligger ved Hamar i Hedmark.

av en slik størrelse kunne man lett kontrollere store deler av Mjøsa. Det er heller ingenting i veien for at skipet i Åkernåustet ikke bare kan ha vært brukt på Mjøsa, men at det også kan ha seilt ned Glomma og ut i Oslofjorden. I middelaldersagaene nevnes det flere steder at man kunne føre skip fra Oslofjorden og opp i Mjøsa.

På det nåværende tidspunkt er det ikke mulig å datere naustet, men hvis vi sammenligner det med utgravde og daterte nausttuffer fra norskekysten, er det mye som tyder på fra vikingtid eller eldre

Naustet er, hvis det er forhistorisk, en av de eldste hustuffer vi kjenner fra Hedmark. En eventuell utgravning kan gi helt andre arkeologiske data enn gravhauger. For det første får vi vite en hel del om huskonstruksjonen, og gjenstander som er mistet eller etterlatt, kan gi interessante opplysninger om dagliglivet den gang naustet var i bruk. Naustet kan gi oss visse holdepunkter om hva slags skip som har vært brukt på Mjøsa.

Ved grundige registreringer langs Mjøsa og de andre store innlands sjøene på Østlandet vil det sikkert komme for dagen flere naust. Fra sagaene har vi kjenneskap til båttrakkfikk ikke bare på Mjøsa, men også på Tyrifjorden, Randsfjorden og andre innsjøer.

NICOLAY

Utgis av Studentforening for Nordisk Arkeologi
Universitetets Oldsaksamling
Frederiksgt. 2, Oslo 1
Tlf: 20 38 30 Postgiro: 20 50 25

Redaksjon: Nils Petter Thuesen, redaktør
Per Oscar Nybruget, kasserer
Jan Henning Larsen, medarbeider
Øystein Johansen, medarbeider

NICOLAY UTKOMMER TRE GANGER ÅRLIG. ABONNEMENTSPRIS: n.kr. 10.-

Innhold, NICOLAY nr.13:

E.Mikkelsen:
Fangstinnretninger i
veidekunsten

E.Østmo:
Formodet steinalders
offerfunn

S.Grieg:
Gullhornene

P.O.Nybruget:
Omkring naustanlegget i
Åkersvika ved Hamar

Varia:

A.Skjølsvold:
En alvorlig fredningssak

J.H.Larsen:
A.W.Brøgger

12000 Istiden opphører,
nedsmeltingen begynner.

4000 De eldste steinalder-
boplasser i Norge.

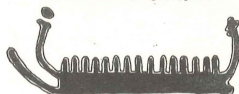
ELDRE STENALDER

2500 Første spor av åkerbruk.

YNGRE STENALDER

1500 De første bronser.

BRONSEALDER

500 Gryende jernalder.

KELTERTID

0

ELDRE JERNALDER

ROMERTID

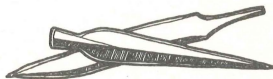
400

FOLKEVANDRINGSTID

600

MEROVINGERTID

800

YNGRE JERNALDER

VIKINGTID

1030 Olav den helliges fall
på Stiklestad.

MIDDELALDER

1500 Reformasjonen

NYERE TID